

R. P. Thomæ Tamburini È Societate Jesu Opera Omnia

Tamburini, Tommaso

Lugduni, 1689

2. In aliis censibus.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-78172](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-78172)

ejus adveniente morte, capitale amittendum sit. Quare minoris emi debet census vitalitius, si supra vitam robusti, vel juvenis censum constituitur, quam senis, vel infirmi. Hec etiam debere considerari à Principe, si quando ipse fortasse taxare velit justum pretium census vitalitii, manifestum est, secus erit in justum, nec ei standum; Injustitia tamen debet evidenter constare. Lege de his Gasiam, de contrah. cap. 27. num. 4. & Rodriguez, in summ. lib. 1. c. 44.

4. Quando pretium non est taxatum, putat Molina, disp. 388. hoc modo esse statuendum pretium census vitalitii personalis, ut scilicet habeatur ratio, ad quot annos pervenire possit is, ad cuius vitam census emitur, & desumatur dimidium dictorum annorum, quod erit, inquit, justum pretium dicti census vitalitii. Si sit, v. g. spes, ut ille vivat viginti annos, pretium constituitur, quasi certò vitutus sit, decem; possit enim vivere triginta & possit etiam mori. Sumatur igitur medietas illorum viginti annorum, id est, decem. Hec aliquibus merito non placet, & præsertim Ioan. De Lugo, d. 27. de iust. n. 39. qui tandem concludit hunc Molinæ discursum juvare quidem, sed omnes tamen alias circumstantias num. præced. à me dictas esse considerandas.

5. Illud denique nota, in sensu vitalitio, si is fuerit iusto pretio, v. g. centum aureis emptus, non posse in ejusmodi emptione poni pactum, ut æquali pretio revendatur. Patet ratio, quia, quando revendetur, cum sit transactum aliquid de vita, ut communiter solet occurrere; pauciores solutiones remanebunt, quam erat initio, Deceatur ergo tunc prudenti iudicio, quot anni, & quæ spes remaneant.

§. II. Pretium iustum in aliis censibus.

1. Pari modo justum pretium aliorum censuum est, quod communi vñ Provincie, vel Civitatis est receptum. Rursus, si Princeps iuste taxaverit, illi standum erit, nisi evidenter injustum pretium apparuerit, ut modò diximus de vitalitio. Si, nec vñs, nec Princeps taxavit, determinent sine dolo contrahentes, omnibus expensis.

2. Aliqui hanc regulam tradunt, ut Med. quest. 12. de iur. ad 2. Conrad. de censibus, quest. 82. concl. 3. ut scilicet eo pretio ematur census perpetuus, quo emeretur ipse fructus, vel alia res fructifera, quæ tantum redderet in fructibus, deductis expensis. Quare eo pretio, quo emi potest res fructifera, quæ singulis annis reddit fructus centum aureorum, eodem potest (aiunt) emi census perpetuus, & irredimibilis. Sed certè verius est, posse censum paulò minoris emi, cum plus sit, plenum domidium rei habere, quam solum jus, quamvis perpetuum, percipiendi fructus.

3. Præterea, quia in contractu censuali non emitur res censui subiecta, sed jus percipiendi fructus ex re, ideo, si res illa, ut habet Covar. lib. 3. var. cap. 7. num. 6. Tol. lib. 5. cap. 47. magnos afferat fructus, poterit in ea constitui ius exigendi omnes illos, atque adeo magna pensio, (deductis semper expensis) non enim debet haberi ratio in emptione census, quantum illa res æstimetur, & quanti vendi possit, sed quanti sunt, & quanti valoris fructus, quos illa de liquido patit.

4. Denique, eadem proportionem servata, multò minoris vendi debet, si sit census redimibilis à venditore, quia hoc facit deteriorem conditionem emptoris. Multò minoris, inquam, juxta arbitrium prudentis viri omnes circumstantias expendentis. His explicatis, quatuor hic sunt notata digna.

Licitæ est Venditio Censui majori pretio, quam sit Taxa.

5. Notatio prima: Quando à Principe taxatum est pretium census (ut certè pro Sicilia Philippus Rex, vide infra, cap. 6. §. 5. n. 1. & pro Germania Carolus V. apud Medul. Theol. lib. 3. tract. 5. cap. 3. dub. 9. num. 1. taxavit ad

rationem quinque pro centum, & Summus Pontifex Clem. VIII. anno 1593. Quoad sublevationem, ad rationem septem pro centum pro statu Ecclesiastico) quando, inquam, taxatum est pretium census, illicitum, & injustum est, emere censum minori pretio, quam sit taxatum, licitum tamen, & iustum erit, vendere pro pretio minori. Exemplo id intelliges facile: Si das in Sicilia ducentos aureos Petro; volens ab ipso emere censum super ejus prædium, Petrus non debet tibi solvere singulis annis nisi decem; nec potest illum obligare, ut solvat undecim, duodecim, vel amplius, quia non potes emere minori pretio censum decem aureorum annuorum, nisi ducentis aureis, id est, ad rationem quinque pro centum, ut statuit Philippus Rex. At verò potes velle, ut Petrus solum reddat annuatim octo, v. g. vel quinque, vel minns, & sic Petrus venditor vendet tibi censum pro majori pretio, nam pretio ducentorum aureorum vendet censum annuum octo aureorum, id est, ad rationem non quinque pro centum, se minns, id est, quatuor pro centum. Ratio hujus doctrinæ est, quia pretium in censibus taxatur in favorem venditorum, qui, non nisi ob necessitatem, solent vendere census, & querere solent emptores. Quare, si non taxaretur à Principe pretium, cogerentur vendere illos census pretio valde tenui.

Quomodo supplendum, quando census emitur injusto pretio?

6. Notatio secunda: Ad quid obligaris, si censum à censuario, emisisti majoris? Emisti verbi gratia, contra taxam censum decem aureorum annuorum, pretio centum aureorum, cum dubiissem emere pretio ducentorum aureorum, & per duos annos, v. g. habuisti pensionem correspondentem, id est, viginti aureos, debetne restituere censuario venditori non solum centum aureos ad supplementum legitimi pretii census, eorumque interesse, quod fortè venditor passus est ex carentia illius pecuniæ, an etiam illos viginti aureos, seu saltem decem, quos habuisti?

Respondet, esse rectè tres casus distinguendos; vel enim primò, pretium fuit taxatum cum clausula irritante contractum, vel secundò, sine clausula irritante, vel tertio, nulla lex, nullaque consuetudo pretium taxavit.

7. Si occurrat primum (& in Sicilia quidem esse taxatum cum clausula irritante, vel scilicet invalide vendatur census, nisi ad rationem quinque pro centum, innumus modò, & iterum dicemus infra, cap. 6. §. 5. n. 2. (vbi etiam probabimus, legem hanc fuisse cum iustitia latam) si occurrat, inquam, primum, sunt tria sub pena peccati mortalis restituenda. Primò, dictum supplementum pretii. Secundò, damnum, quod ex hujus carentia fortè passus est venditor, (quæ duo dicta certa sunt ex vñiversalibus regulis restitutionis.) Tertio, denique pensiones acceptæ, at non omnes, sed solum quæ parte excedunt justum pretium. Ratio hujus tertii est, quia ex vno capite contractus in hoc casu est irritus; ergo censuista non habet absolute titulum justum retinendi pensiones: Verùm, ex alio capite, quia saltem ex voluntate, & cōsensu, & ex præsumptione, quod clausula illa non irritet contractum, nisi quæ parte continet injustitiam, validus est in conscientia contractus pro parte correspondente iusto pretio; ideo poterit censuista retinere partem pensionis, quæ fuit ex iusto pretio, quandoquidem pro hac parte fuit, ut dico, validus contractus. Hinc in exemplo posito dictus emptor debet, Primò, restituere centum aureos. Secundò, interesse, si fortè ex horum centum carentia venditori natum est. Tertio, decem aureos, nam alios decem, vtpotè iustè in conscientia acquisitos, retinere poterit.

8. Si occurrat secundum, & tertium, hoc est, si emisisti supra taxam sine clausula irritante præceptam, vel, vbi non est lex, præsertim taxans, duo tantum sunt restituenda, id est, dictum supplementum pretii, &

interesse ex ipso, si forte venditori accidit (& semper erit Emptor, ut omnes scimus, in peccato, dum hæc duo non reituit) poterit tamen sibi retinere omnes, & integras pensiones, id est, in dicto exemplo aureos viginti. Ita tenet Lessl. l. 2. c. 22. d. 5. De Lugo d. 27. de Just. n. 5. alique.

Ratio est, quia tunc, ut supponimus, contractus est validus, ergo dominium iuris ad censum translatum est in emptorem; ergo emptor pensiones illas tanquam suas accepit, quamvis semper cum obligatione, ut dictum est, solvendi, quod est supplendum de pretio ipso, & solvendi damnum, &c. Sicuti, si emis domum, nec integrum pretium solvis, fructus locationis domus tuus est, quia provenit ex re tua, licet obligeris semper supplere pretium, & damnum, quod forte provenit venditori domus ex carentia pretii.

Quo pretio vendi potest Censui iam constitutus?

9. Notatio tertia requirit solutionem illius celeberrimæ quæstionis: An census licite possit emi minori pretio, quam fuerit ab initio constitutus. Emisti, v. g. censum quinque aureorum annuorum pretio centum aureorum, an possim ego te emere ejusmodi censum, pretio, v. g. nonaginta aureorum?

10. Respondeo, vel possumus loqui, quando non adest pretium census determinatum à Principe, seu consuetudine, vel quando adest. In priori casu est communis opinio cum Lessl. l. 2. c. 22. n. 47. docens, posse. Et ratio est, quia pretium vulgare, quale esset hoc, non consistit in indivisibili, & sæpe, quod est emptum pretio rigoroso, redimitur infimo. Adde, sicut in aliis rebus, sic in censibus, pretium augeri, & minui iuxta copiam, vel penuriam emptorum, & venditorum, diminui item, quando merces est ultroanea, iuxta ea, quæ de capitibus, unde crescat, vel decreseat rerum pretium, c. 8. Decal. tr. 3. c. 7. §. 4. diximus.

11. In posteriori casu duplex est opinio. Negat altera, altera concedit. Ratio negantium est, quia supposito Decreto Principis taxante pretium, cum illud consistat in indivisibili, præteriti nequit. Ratio Mol. d. 393. n. 5. Lessl. l. c. n. 45. Nav. in sum. c. 23. n. 91. Lopez de contract. c. 58. concedentium est, quia Decretum, seu Lex statuens certum pretium censibus, intelligenda est de censu, quando constituitur, seu fundatur, de hoc enim loquitur Lex, Summa Corona 2. p. de cens. n. 16. Nav sibi contr. in com. de usuris, n. 112. Dian. l. mox citand. asserens Nan. Sylvest. Ioan. à Cruce; non verò, quando venditur census iam constitutus. Imò iidem dicunt, id in praxi fieri, ubique sic esse receptum. Vtrique opinio probabilis esto.

12. Sed quanti minoris? Respondeo, id debere decerni eo prorsus modo, quo num. præced. dictum est. Sanè Diana p. 2. tr. 8. ref. 36. non condemnavit eum, qui emit rogatus emere à venditore censum decem aureorum annuorum, pretio octoginta aureis, cum aliàs debuisset emere aureis centum. Et ratio Dianæ, aliorumque ab ipso citatorum fuit, quia merces ultroanea vilescunt pro tertia parte, imò, per aliquos, etiam pro medietate.

De expensis Scriptura, locique, & tempore solvendi pensiones.

13. Notatio quarta: Ad Institutionem pretii, & obligationis iuste in censibus, pertinent item tria. Primò, expensæ scripturæ census. Secundò, Locus. Tertiò, Tempus solvendi pensionem institutam. Quare,

14. Dico primò, Expensas pro scriptura, cuiusque expeditione, ut etiam salarii pro Procuratore, seu Exattore census debere fieri ab emptore. Ratio est, quia scriptura fit in utilitatem ipsius, nimirum ad eas lus probandum, nam propterea illa apud emptorem remanet. Ita Bald. alique apud Bonacin. de contr. d. 3. q. 4. p. vñ. n. 32. Idem dic de Gabella; hæc enim communiter solet imponi ementibus censum, non vendentibus.

15. Dico secundo, ex se pensionem solvendam sibi

in fine anni à tempore, quo constituitur census, & enim erucenda ex fructibus, qui anno exarto solent fieri. Dixi (ex se) nam scio alicubi esse constitutum, ut, exactis aliquot mensibus, per partes solvantur, quæ ubi legitime adest, servanda est. Id præsumitur, quando census impositus est super prædium, & mensuratum, id est, per menses, solent exigi, ut item, quod no. ut, si mense Iulii producat frumentum, mensuris vinum, mense Martii ligna, vel quid simile. Adde cum Salas, tract. de Usur. dub. 42. si censum finem anni redimatur, pensionem non esse impositam solvendam, sed ad ratam temporis transacti, vti patet.

16. Dico tertiò, censum esse solvendum in loco, quo fuerit conventum: Id quod tamen, si fuerit conventum propter compenset venditor, vendendo censum aliquam minoris. (Quod si non fuerit expresse convenit, loci vetur consuetudo civitatis, in qua fundatur census, enim videtur implicite conveniri secundum censum, dinem communiter usurpatam. Quod si neque hæc sit, puto cum Virgilio de censu, 3. p. n. 73. solvi debere loco, in quo voluit censarius, ut in l. si quis ff. de censu loco, nam profectò rationabiliter solvitur, ubi est res, vel prædium subiectum censui; prædictum est loco fructuum, qui à te, non, nisi in loco, ubi producantur.

CAPVT IV.

De aliquibus Pactis, quæ solent addi Censibus.

1. Præmittendum est primò, ad Institutionem census, & scientiam, præciscendo à legitimis conditionibus, adesse eas conditiones, quæ sunt de præsentia. Eas autem ad duas reducit Lessl. l. c. n. 42. n. 43. ut sit æqualitas secundum æstimationem inter censum, & pretium. Secundò, ut, quando aliqua gravamina habent de, præter naturam contractus per pacta accessoria, ponantur ea ex prædantis arbitrio debite compensata, supponendo semper huiusmodi pacta, non esse dicta, vti ipsius contractus.

2. Præmittendum secundò, universalliter legem omnia pacta, quæ licita sunt in ceteris venditionibus, & emptionibus rerum, licita esse, etiam in emptione, & venditione census, quia ejusmodi pacta non sunt nec sunt contraria naturæ contractus censuum. Neque dicas, posse apponi vnum, non verò multa, & non, quam, dicas, nam si licitum est ponere vnum pactum, utique justum, igitur erit, ponere multa, item, quod dummodo contraria in se non sunt, mutuoque se destruant.

His præmissis, expendamus aliqua pacta, quæ natura sua possunt addi licite, & sine iniuria huius contractui, nam an ab aliqua lege positiva sunt prohibita, c. 5. differendum.

§. I. Pactum Redemptionis ante, vel post certum tempus.

1. Deo duo. Primum est, esse licitum emere censum, & pactum, ut possit redimi à venditore, tunc certum tempus, v. g. intra sex annos, seu in aliquo censu non redempto, fiat census irredimibilis. Secundum est, esse licitum etiam, testibus Mol. d. 391. d. n. 5. & Val. l. 3. d. 2. d. 5. d. 22. p. 4. emere censum cum pacto, ut census, à venditore redimi possit aliquot annos, v. g. post sex annos, & non possit. Ratio horum est, quia licitum est, emere censum perpetuum irredimibilem, ut omnes concedimus, ergo & redimibilem, nulla enim disparitas (pactum propter justum) asseri potest, ut supra vidimus: Ergo licitum erit, erit constituisse prædicta pacta. Probatur hæc vltima consequentia, quia nihil aliud faciunt, nisi, quod dimittunt